

עברית כשפה שנייה

בתי ספר יסודיים בחינוך הערבי

תוכנית הלימודים החדשה להוראת העברית כשפה שנייה, המבוססת על מסגרת ה-CEFR, מדגישה את חשיבות פיתוח יכולות התקשורת של הלומדים, ובמיוחד את **השפה הדבורה**. בהתאם לגישה זו, יש צורך ליצור בכיתה הזדמנויות רבות לשיח, להבעה ולהשתתפות פעילה של הלומדים. הכרטיסיות מציעות למורים כלים מגוונים לקידום השפה הדבורה ולעידוד שימוש בעברית בהקשרים תקשורתיים ומשמעותיים. באמצעות שימוש בכרטיסיות ניתן לתמוך בפיתוח **אוצר מילים, שטף דיבור ותחושת מסוגלות** בשימוש בשפה.

בברכה,

נג'ם ראבי

הפיקוח על הוראת העברית בקדם יסודי
וביסודי בחינוך הערבי

עיצוב גרפי:

איליא ג'נטוס
מדריך תקשוב ארצי

עריכה לשונית:

עומר נאמן
מדריך ארצי

הכינה:

אימאן שחאדה
מדריכה ארצית לשפה
העברית

אוצר מילים

הקניית והרחבת אוצר מילים רלוונטיות ומגוונות הנתונות בהקשר.

המטרה:

הצעות ליישום:

- ★ **מילת השבוע:** בוחרים מילה מאתגרת או חדשה, מגדירים אותה ומשתמשים בה בהקשרים שונים לאורך כל השבוע.
- ★ **הרחבת תשובות:** כאשר תלמיד נותן תשובה, המורה ממשיכה בשאלות המשך (מה גרם לך לחשוב כך? תוכל להוסיף עוד פרט? איפה זה קרה? וכדומה).
- ★ **קיר מילים פעיל:** התלמידים מוסיפים מילים חדשות שנתקלו בהן לקיר בכיתה עם דוגמה לשימוש.
- ★ **מילים נרדפות והפכים:** משחק מילים נרדפות שבו בכל שיעור המורה אומרת מילה, והתלמידים צריכים להגיד מילה נרדפת או הפוכה.
- ★ **משפחת מילים:** להתעמק בשורשים, לקחת שורש (למשל כת"ב) ולראות כמה מילים אפשר להפיק ממנו.
- ★ **תיאור חפץ:** תלמיד מתאר חפץ שבחר באמצעות מילות תואר ופעלים. שאר הכיתה צריכה לנחש מהו החפץ.
- ★ **כרטיסי ניווט לשיח:** כרטיסיות עם מילות קישור (למרות זאת, בגלל, לכן וכדומה) שהתלמידים צריכים לשלב בתשובותיהם.

ללמד 5-8 מילים חדשות בשיעור עם חזרות ועם הקשרים ולשבח תלמידים על שימוש במילה חדשה.

טיפ

מילים הן גשר לדיבור.

בין משחק למשחוק

יצירת מרחב בטוח שבו התלמידים מפיקים שפה דבורה מתוך הנאה.

המטרה:

הצעות ליישום:

- ★ **מי אני:** תלמיד שואל שאלות "כן/לא" כדי לגלות את הדמות שמוצמדת למצחו.
- ★ **כדור מדבר:** המורה זורקת את הכדור, והתלמיד שתופס מדבר על משפט לפי מה שקובעת המורה.
- ★ **מילה על מילה:** תלמיד אומר מילה והתלמיד הבא אחריו חייב להגיד מילה שקשורה אליה (ים - חול - שמש - חופש וכיוצ"ב).
- ★ **משחקי תפקידים:** תרגול סיטואציות יומיומיות (בקיוסק, בגינה) לפיתוח ביטחון בתקשורת.
- ★ **המלך אמר:** ביצוע פעולות פיזיות בהתאם להוראות בעברית לחיזוק הבנה והקשבה.
- ★ **אמת או שקר:** תלמיד אומר משפט על עצמו, והתלמידים צריכים לשאול שאלות ולנחש אם המשפט אמת או שקר.
- ★ **בינגו אנושי:** מילוי לוח באמצעות שאילת שאלות את החברים ("מי אוהב לשחק כדורגל?").
- ★ **הכיסא החם:** תלמיד יושב במרכז והכיתה "מראיינת" אותו על נושא שנבחר.
- ★ **פנטומימה:** תלמיד מציג מושג, והכיתה צריכה לנחש ולתאר את הפעולה בעברית.
- ★ **טאבו שפתי:** תיאור מילה בלי להשתמש ב"מילים האסורות" שאותן המורה תקבע.
- ★ **סיפור במילה:** בניית סיפור כיתתי כשכל תלמיד מוסיף רק מילה אחת (או יותר) בתורו.

לא מתקנים טעויות דקדוקיות בזמן המשחק; הפוקוס הוא על שטף הדיבור ועל הביטחון לדבר.

טיפ

משחק קטן יוצר שינוי גדול.

כרטיסיות דיבור

שימוש בקלף או בכרטיסייה כדי לעקוף את קשיי התרגום וכדי לעודד הפקה דבורה דרך תיאור.

המטרה:

הצעות ליישום:

כרטיסיות שאלה: כל תלמיד בוחר כרטיסייה שכוללת שאלה על הנושא הנלמד וצריך לענות עליה.

כרטיסיות דיבור: כל תלמיד עונה על המשפט שיש לו בכרטיסייה כמו "המאכל האהוב עליי...".

כרטיסיות עמדה: התלמידים מרימים את הכרטיסייה שמתאימה להם לאותו נושא כמו "אני מסכים" או "לא מסכים", "בעד" או "נגד" וכיוצ"ב.

כרטיסיות המשך: התלמיד ימשיך את מה שכתוב בכרטיסייה כמו "פעם אחת..."; "היום בבוקר..."; "אני אוהב כש...".

כרטיסיות דמות: התלמיד צריך לדבר כאילו הוא הדמות המופיעה בכרטיסייה (כגון מורה, שדרן, טבח, תייר, תינוק).

ממילה למשפט: כל תלמיד יקרא את המילה הכתובה על הכרטיסייה ואז יחבר משפט עם המילה. מן המתקדמים אפשר לבקש לחבר שני משפטים (להוסיף מילת קישור).

כרטיסי ניווט לשיח: כרטיסיות עם מילות קישור (למרות זאת, בגלל, לכן וכו') שהתלמידים צריכים לשלב בתשובותיהם.

כל תשובה היא התחלה לעוד שאלה

טיפ

כיתה שמדברת היא כיתה שלומדת.

מדרש תמונה

שימוש בתמונות כגירוי ויזואלי לפיתוח שטף שפה תוך תיאור פרטים, התרחשויות, הבעת דעה אישית ועוד.

המטרה:

הצעות ליישום:

- ✦ **מה רואים:** התלמיד מתאר מה הוא רואה בתמונה בשלוש מילים לפחות, ואחר כך אחר כך במשפט. אפשר להתייחס לדמויות, לחפצים, לצבעים, למזג אוויר ועוד.
- ✦ **תמונה עוברת:** כל תלמיד בתורו מוסיף מילה או משפט לאותה תמונה עד שנוצר תיאור עשיר של אותה התמונה (אפשר להרחיב לסיפור).
- ✦ **שאלות על התמונה:** תלמיד אחד מחזיק תמונה, ושאר התלמידים צריכים לשאול שאלות דוגמת "מי זה?", "איפה זה קרה?" או "מה הוא עושה?". על התלמיד לענות על השאלות.
- ✦ **שתי תמונות קשר אחד:** התלמיד צריך לחבר בין שתי תמונות שיש ביניהן קשק ולהסביר אותו. למשל: תמונה של עץ תפוזים עם תמונה של מיץ סחוט או עוגת תפוזים.
- ✦ **מצא את ההבדלים:** השוואה בעל פה בין שתי תמונות דומות (אפשר להרחיב עם מילות יחס כגון ליד, מעל, מתחת).
- ✦ **בעיה ופתרון:** כל כרטיסייה כוללת תמונה שבה יש בעיה או אתגר, ואמורים למצוא תמונה מקבילה שנותנת את הפתרון לאותה בעיה (למשל: ילד צמא עם תמונה של בקבוק מים).
- ✦ **סידור תמונות:** סידור רצף כרונולוגי של תמונות והסבר מהו הרצף ומהי העלילה.
- ✦ **תמונה בעלת ערך:** כל תלמיד מדבר על הערך שנמצא באותה תמונה (נתינה, עזרה לזולת, טיפול בבעלי חיים וכיוצ"ב).

התמונה היא רק הטריגר - השיח הוא הלמידה

טיפ

חמש דקות של דיבור שוות שיעור שלם של הקשבה.

משחק תפקידים

הקניית ביטחון בתקשורת בסיסית באמצעות סימולציות יומיומיות

המטרה:

הצעות ליישום:

★ **קיוסק כיתתי:** תרגול קנייה ומכירה באמצעות תפריט פשוט ושימוש במטבעות ובשטרות דמה.

★ **שיחת טלפון:** התלמידים יושבים גב אל גב ומתרגלים שיחה קצרה (הזמנת חבר, שיעורי בית וכדומה).

★ **מדריך צעיר:** תלמיד מארח תלמיד חדש ומסביר לו בעל פה על דבר שנמצא בכיתה או בבית הספר.

★ **אצל הרופא:** משחק בין רופא וחולה (מטפל ומטופל) על תחושת כאב בחלקי גוף וקבלת טיפול (חום, תרופה וכדומה).

★ **הודעה קולית:** התלמיד ממלא תפקיד של מורה ומקליט הקלטת "ואטסאפ" קצרה לקבוצת הכיתה בנושא שנקבע מראש.

★ **במסעדה:** תלמיד אחד מלצר ותלמיד אחר אורח המזמין אוכל מהתפריט במסעדה.

★ **אבד לי הארנק:** תלמיד אחד מתאר ארנק שאבד לו (או דבר אחר כגון מפתחות, כלב, תיק) ומבקש עזרה במציאתו.

★ **זה התור שלי:** שני תלמידים מתווכחים על מקום בתור, על כדור או על עניין אחר.

★ **מפגש עם המנהל:** תלמיד אחד בתפקיד מנהל ותלמיד אחר נציג התלמידים הרוצה לדון עם המנהל בנושא שנקבע מראש ולהציע לו הצעות לבית הספר.

השתמשו באביזרים אמיתיים להמחשה ולצורך המשחק (תפריט, פלסטרים וכדומה).

טיפ

דיון בונה שפה וביטחון בונה דיבור.

פרזנטציה

פיתוח ביטחון עצמי בהפקה דבורה מול קהל, ארגון מסרים והצגת מידע בצורה ברורה ומעניינת בשפה שנייה.

המטרה:

הצעות ליישום:

- ★ **הצגה עצמית:** כל שיעור או פעם בשבוע תלמיד מציג את עצמו (שם, מקום מגורים, צבע אהוב, תחביב, מאכל אהוב וכיוצא בזה).
- ★ **החפץ שלי:** כל תלמיד בתורו אמור להציג חפץ אישי מהבית עם הסבר קצר (מה זה, ממי קיבלתי אותו, למה הוא חשוב וכדומה).
- ★ **המלצה בחמש אצבעות:** התלמיד יציג המלצה על ספר או על סרט לפי מבנה קבוע (שם, דמויות, מקום, עלילה ולמה כדאי לקרוא את זה או לצפות בזה).
- ★ **מזג אוויר:** תלמיד עומד מול פינת העברית בכיתה או מול מפה כלשהי ומציג את תחזית מזג האוויר לשבוע הקרוב (לפי שמות תואר, שמות מקומות בארץ וכדומה).
- ★ **פרזנטציה בתמונה:** תלמיד מציג תמונה אחת גדולה וצריך לדבר עליה 30 שניות לפחות (מה רואים, מי יש שם, מתי זה קרה, מה הרגיש באותו אירוע וכדומה).
- ★ **פינת המומחה:** כל זוג תלמידים מקבלים דקה להציג נושא שהם מומחים בו, כמו סוג ספורט או משחק מחשב; אפשר לשלב תמונות או מצגת.
- ★ **הצגת נושא:** הצגה בזוגות או בקבוצות שבה מציגים נושא לפי מה שקבעה המורה מראש עם רשימת נושאים.
- ★ **בגן חיות:** תלמיד אחד בתפקיד המדריך שמסביר לשאר התלמידים על חיה מסוימת (מהי אוכלת, מתי ישנה, איך מגדלים אותה וכדומה).

ספקו לתלמידים תבניות של משפטים מראש להצגה, כגון "היום אני רוצה לספר לכם על ..", "לסיכום אני חושב ש.. " וכדומה.

טיפ

כל קול שנשמע הוא הצלחה.

חוסן אורייני

פיתוח חוסן רגשי אל מול מחסום השפה ובניית תחושת מסוגלות לדבר בעברית גם כשזה מאתגר.

המטרה:

הצעות ליישום:

פינת העברית: להקדיש פינה ייחודית או קיר בכיתה המיוחד לשפה העברית ומשתנה כל שבוע או שבועיים לפי הנושא הנלמד באותה תקופה.

מילים של כוח: מלמדים ומעודדים את התלמידים משפטי עידוד עצמי בעברית כמו "אני יכול לנסות", "זה בסדר לטעות", "בכל יום אני לומד משהו חדש".

הכוח שלי: בתחילת כל שיעור התלמיד בוחר מילה מתוך צנצנת מילים כמו אמיץ, חזק, גיבור, עוזר, משתף, אחראי, בטוח בעצמי.

מדחום הרגשות: במקום לענות תמיד "טוב" או "בסדר" על השאלה "מה שלומך?", בונים בכיתה מדחום עם מילים מדויקות יותר כמו מתוסכל, גאה, מתרגש, מבולבל, מנסה וכדומה.

בנק הפרגונים: כל תלמיד אוסף שלוש מילים או שלושה צירופי עידוד בעברית שהוא בוחר ואוהב כמו כל הכבוד, עיון מעולה, איזה אומץ. על התלמיד להשתמש בהם כדי לחזק חבר שסיים לדבר.

עדיין: מלמדים את המילה "עדיין" כמילת קסם כשתלמיד אומר "אני לא יודע" או "אני לא מבין". מלמדים את הכיתה לענות לו במקרה לה "אתה לא יודע" - "עדיין"!

טיפ

כשילדים מקבלים את המילים הנכונות לתאר קושי בשפה שנייה, הקושי הופך מאיים פחות.

כשיש מילים, יש אומץ לדבר.

ספר סיפור

להיות מקריאת סיפורים, להבין אותם, לדבר עליהם ולהביע מחשבות ורגשות בעברית.

המטרה:

הצעות ליישום:

- ★ **ניבוי מהכריכה:** התלמידים מסתכלים על הכריכה ועונים: מה רואים? מי הדמות? איפה הסיפור קורה? מה לדעתם יקרה? וכיוצא בזה.
- ★ **הליכה בתמונות:** מעיינים באיורים שיש בסיפור ומספרים את הסיפור בעל פה.
- ★ **נקודות עצירה:** עוצרים מדי פעם בנקודות מפתח ושואלים: מה קרה? למה? מה יקרה כשיו לדעתכם? לו הייתם במקומו מה הייתם עושים או אומרים? וכיוצא בזה.
- ★ **תיאור דמות:** בוחרים בדמות מסוימת ומתארים אותה בעל פה.
- ★ **ענן מילים:** כותבים על הלוח חמש מילים חדשות או מעניינות מהסיפור ומבקשים מהתלמידים לנחש מה הקשר ביניהן לפי מה שהם יודעים מהסיפור.
- ★ **ריאיון עם דמות:** תלמיד אחד מגלם את הדמות שהוא בוחר, ושאר התלמידים שואלים אותו שאלות.
- ★ **סיפור במעגל:** המורה מתחילה את משפט הפתיח על הסיפור, וכל תלמיד מוסיף בתורו מילה או משפט להמשך הסיפור.
- ★ **סוף אחר לסיפור:** חושבים, מדמיינים ומספרים או מציירים סוף אחר לסיפור.
- ★ **סיפור בציור:** מציירים את הסיפור לפי התחלה, אמצע וסוף.
- ★ **פרסומת לספר:** התלמידים יוצרים סרטון או פוסטר וצריכים לשכנע את שאר הכיתה למה כדאי להם לקרוא את הסיפור.

המטרה היא שפה, הבנה, רגש והנאה ולא "סיום הקריאה".

טיפ

שיח נולד משאלה מסקרנת.

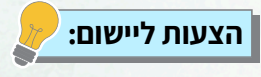
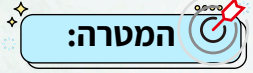

מילים נעימות בדיבור

לתמוך בהתפתחות השפה והביטוי של התלמידים דרך משוב מעודד, בונה, מכון ומעצים.

מה כן להגיד

מה לא להגיד

אהבתי שניסית. בוא נגיד את זה יחד.	✓
תוכל לנסות שנית.	✓
בוא נחשוב על זה יחד.	✓
אפשר גם ככה	✓
נזכיר את זה שוב.	✓
יש כאן התחלה טובה.	✓
אעזור לך לנסח.	✓
איזה חלק היה קשה?	✓
זה אתגר ואתה מתמודד איתו.	✓
שמתי לב שאתה מקשיב.	✓

לא נכון	✗
טעות	✗
למה אתה לא יודע?	✗
לא ככה	✗
אמרתי כבר.	✗
זה לא מספיק	✗
דבר ברור יותר.	✗
נסה שוב.	✗
זה קל	✗
אתה לא משתתף.	✗

תנו ציון או שבח לא על התוצאה אלא על התהליך. מעריכים כדי להצמיח לא כדי לדרג.

ההצלחה היא היכולת לעבור מכישלון לכישלון מבלי לאבד את ההתלהבות.